

ДЕПАРТАМЕНТ ЗА ИНФОРМАЦИЯ И УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА УЧИТЕЛИ

УТВЪРЖДАВАМ:

ДИРЕКТОР:

ПРОФ. ДН ДИМИТЪР ВЕСЕЛИНОВ

ПИСМЕН ИЗПИТ ПО ИСТОРИЯ

ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА IV ПКС
(КОНСПЕКТ)

I. ТЕМИ:

1. Древна Тракия.

Праисторическа епоха и свидетелства за възникване на цивилизация по днешните български земи. Характеристика на тракийското общество и култура. Взаимодействия на култури по тракийските земи. Държавен живот на траките. Тракийските провинции на римската империя и римското културно влияние в тях.

2. Българската държава в Европейското средновековие. Създаване и утвърждаване на българската държава.

Римската империя и варварите. Взаимодействие и влияние на култури вследствие на Великото преселение на народите. България и Византия през VII до началото на IX в. Място, роля и значение на българската държава в историята на православния свят. Българската държава и нейните институции.

3. Християнизация на средновековна България.

Въвеждане и утвърждаване на християнството като официална религия в Римската империя. Конфронтация между Рим и Константинопол. Мозайка от култури - отражение на Великото преселение на народите върху картата на Балканския югоизток. Възприемане на християнството в България. Българската църква през Средновековието. Славянската писменост и културната мисия на България в православния славянска общност.

4. Могъщество на българската държава при Асеневци (1185 - 1241).

Възстановяване на българската държавност. Експанзията на католическия свят - кръстоносните походи и сблъсъкът на България с нея. Политическа хегемония на

България на Балканите. Стопански и културен възход. Традиции и приемственост в държавните институции.

5.Българите и Османската империя (XV - XVII в.)

Българските земи в системата на османския феодализъм. Българският обществен живот в условията на османското владичество. Българската християнска религиозност през XV-XVII в. Борбата на балканските народи срещу османските нашественици. Антиосманската съпротива на българите и политиката на европейските страни. Селското землище, домът и обществото. Градът и мрежата на градовете.

6.Новото време в Европа и Възраждането на българите.

Стопански и духовни промени в Европа в Новото време. Раждането на европейския хуманизъм. Представители на европейския Ренесанс. Българското национално Възраждане XVIII-XIX в. Основни етапи и видни дейци в просветното и църковното движение.

7.Идеите за политическото освобождение на България след Кримската война и Възникване на идеите за национализма в Европа. Политически течения и организации в българското общество през 50-те и 60-те г. на XIX в. Идеите за национална революция и опитите за тяхното осъществяване.

8.Политическата система в България (1879-1900).

Възстановяването на българската държава. Формирането на политическите партии и участието им в политическия живот. Ролята на българските монарси в политическия живот на страната.

9.Балканските войни и политиката на Великите сили.

Пътища и средства за разрешаване съдбата на българското население извън пределите на българската държава след Освобождението. България в Балканския съюз срещу Османската империя. Европейското обществено мнение за балканския конфликт.

10.Първата световна война и участието на България в нея. Системата от мирни договори.

Нарушаване на европейския баланс на сили в началото на века. Първият глобален конфликт на човешката цивилизация. Икономически, политически, демографски и морални последици от войната. Версайско-Вашингтонската система на мирни договори. Идеята за Обществото на народите - структура и дейности. Зараждане на националноосвободителни стремежи в колониалните народи.

11.Българският национален въпрос през 20-те – 40-те години на XX в.

Българският национален въпрос на Парижката мирна конференция. Положението на българското население извън пределите на българската държава. Политиката на българските правителства по националния въпрос. Възстановяване на ВМРО и еволюция на идеите за автономия. Националноосвободителното движение в западните покрайнини, Тракия и Добруджа.

12.Политическите системи 1919-1939 г.

Кризата в на либералните и консервативните идеи и рухването на доверието в монархията и традиционния парламентаризъм. Държавно устройство на отделни страни между двете световни войни (Франция, Великобритания, САЩ, Италия,

Германия, Русия и България). Нови идеологии и отражението им върху държавното устройство. Тоталитаризъм и авторитаризъм.

13.Световната икономическа криза 1929-1933 г. и обвързаността на България с европейската икономика.

Просперитетът през 20-те години. Обвързаност на световната икономика. Възникване и посоки на разпространение на кризата. Най-силно засегнати сфери. Избор на средства за преодоляване на кризата. Характерни черти на българското стопанство в следвоенните години и сътресенията в българската икономика (1929-1933).

14.Българската култура и европейски влияния върху нея след възстановяването на българската държава до средата на 40-те години на ХХ в.

Културната политика на българската държава след Освобождението. Промени в начина на живот на българското население. Приобщаване на българската култура към европейската. Характерни черти на българската материална и духовна култура. Европейски влияния.

15.Втората световна война и ролята на България в нея.

Глобалните противоречия и съотношението на силите в навечерието на войната. Стратегическото значение на Балканския полуостров. Военните действия и съпротивата на европейските народи. Антихитлеристкото сътрудничество. Проекти за следвоенно устройство на света.

II. ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

За придобиване на ЧЕТВЪРТА професионално-квалификационна степен кандидатът следва да изяви професионалните си умения за структуриране и интерпретиране на научен проблем в обхвата на преподаваното в средното училище учебно съдържание по история. В разработката следва да се прояви научна компетентност относно различни по характер въпроси (с акцент върху политическа, културна, стопанска история, върху политически идеи и структури) и способност за дидактическата им трансформация (водещи идеи, подбор и съдържание на понятия, методи за обработка на историческия материал за учебни цели).

Програмата е ориентирана предимно към представяне на обвързаността на националната ни история с общоевропейската и засяга учебно съдържание, което се преподава в основната и средната училищна степен. Преди изпита комисията определя няколко теми, една от които се изтегля на лотариен принцип. Конкретната формулировка на изпитните теми е в рамките на зададената програма, но не ги възпроизвежда буквално. Темата може да засяга част от даден в програмата проблем или да насочва към него от определена гледна точка.

Писмената разработка съдържа изложение на частнонаучния аспект и идеи за преподаването му в училище. За целта кандидатът съставя по изтеглената тема урочна единица за нови знания от учебник за посочения клас / етап. Основният текст се структурира по подходящ начин, като по преценка на кандидата се включват различни рубрики към тематичната единица. Задължително се използват трите свитъка с

разнообразни документи, които кандидатът получава и се запознава внимателно с инструкциите към тях, а след края на изпита те се добавят към разработката. Към всички включени в писмената работа документи се поставят заглавия и се съставят подходящи въпроси и задачи за учениците.

Изпитът е анонимен. Идентификацията на работите се извършва след приключването на проверката и оформянето на оценката. Писмената работа се проверява от всички членове на комисията и се оформя с консенсус. Оценките се оформят с точност до 0,50. Те се мотивират в рецензия, която отразява общата оценка.

III. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

- Ангелов, Д. Българската народност през вековете. С., 1994.
- Ангелов, П. България и българите в представите на византийците VII-XIV в. С., ЛИК, 1999
- Ангелова А., Д. Веселинов. Журналистите на Съединението [The Journalists that Reported the Bulgarian Unification] - сп. История, № 5, 2015, с. 455 – 470
- Бакалов, Г. Средновековният български владетел. Титулатура и инсигнии. С., 1995.
- Бакалов, Г. Византия. С., 1996.
- Божилков, И. Фамилията на Асеновци (1186-1460). Генеалогия и просопография. С., 1994.
- Българското възраждане. Идеи. Личности. Събития. Т. 1, С., 1995; Т. 2, С., 1999.
- Веселинов, Д. 250 години от създаването на "История славяноболгарская" (1762 г.): езиковата картина на света през погледа на Паисий - сп. Чуждоезиково обучение, Год. 39, бр. 1, 2012, с. 77-82
- Веселинов, Д. Възрожденският урок по френски. Лингводидактическа реконструкция. ЛИК, София, 2005.
- Веселинов, Д. Езици и етноси в "История славяноболгарская" на Паисий Хилендарски. - Българската езикова политика в условията на европейска интеграция и глобализация. Пловдив, Университетско издателство "Паисий Хилендарски", 2012, с. 56-60
- Веселинов, Д. За един франкофонски остров в центъра на империята. - Обучението като път към образованието. Пловдив, Университетско издателство "Паисий Хилендарски", 2011.
- Веселинов, Д. История на обучението по френски език в България през Възраждането, Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2003.
- Веселинов, Д. Франкофония и франкофони. - Чуждоезиково обучение = Foreign language teaching , том:XLII, брой:2, 2015, стр.:119-126
- Веселинов, Д. Швейцария през призмата на българската лингвокултурна концептология. - Годишник на Софийския университет "Св. Климент Охридски", том:111, София, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 2018.
- Генчев, Н. Българската култура XV-XIX в., София, 1988.
- Георгиева, Ц. Пространството и пространствата на българите XV-XVII в. ЛИК, С., 1999

- Гюзелев, В. Очерци върху историята на българския Североизток и Черноморието. С., 1995.
- Гюзелев, В. Скриптории, библиотеки и знания в България през XIII-XIV в. С., 1985.
- Драганов, Д. Франкизмът – история и политика. С., 1995.
- Дуйчев, И. Избрани произведения. Т. 1. Византия и славянският свят. С., 1998.
- Жечев, Н. Букурещ – културно средище на българи през Възраждането. С., 1991.
- Жечев, Т. Българският Великден или страстите български. С., 1995.
- Илчев, Ив, Митев, Пл. Докосвания до Америка : XIX - Началото На XX Век. 2. изд., Унив. изд. „Св. Кл. Охридски“, 2016.
- Илчев, Ив. Рекламата През Възраждането. 2. изд., Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2019.
- Илчев, Ив. Розата На Балканите : Кратка Българска История За Любопитни Читатели. София, ИК Колибри, 2019.
- История на България в 3 тома. Т. 1, История на средновековна България VII-XIV в. С., 1999.
- История на българския политически живот. Съставител Д. Дойнов и др. Извори. Варна, 2000.
- Каймакамова, М. Българска средновековна историопис. С., 1990.
- Кацунов, В. Етническо самосъзнание на българите през XV-XVII в. – ГСУ – ИФ, т. 88, 1995, 37-68.
- Кацунов, В. Формиране и развитие на българското народностно самосъзнание VII-X в. - ГСУ – ИФ, т. 89-90, 1996- 1997, 67-114.
- Косев, К. Априлското въстание – прелюдия на Освобождението. С., 1996.
- Косев, К. Българският национален въпрос през погледа на историята. П., Макрос, 1995.
- Лалков, М. Българската външна политика (1878-1944). . – В: Нови очерци по българска история 1918-1948. С., Век 22, 1994.
- Лалков, М., Драганов, Др. Владетели На България : Ханове, Царе, Държавници. [2.] изд, Кибеа, 2003.
- Марков, Г. Българското крушение 1913. С., 1991.
- Марков, Г. Голямата война и българският ключ за европейския погреб 1914-1916. С., 1995.
- Марков, Г. Светът през XX в. София., Летониз, 2000.
- Митев, П. Българският революционен комитет. С., 1998.
- Митев, П. Българското възраждане. С., ПОЛИС, 1999.
- Михайлов, Е. Руси и българи през ранното Средновековие до 964 г. С., 1990.
- Николова, Б. Устройство и управление на българската православна църква IX-XIV в. С., 1997.
- Нови очерци по българска история 1918-1948. С., Век 22, 1994.
- Огнянов, Л. Държавно-политическата система на България 1944-1948 г.. С., 1993.
- Педагогика на добрите възможности за учене на всички. Съставител: Димитър Веселинов. Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2018.
- Пириватрич, С. Самуиловата държава. Обхват и характер. С., 2000.
- Стайнова, М. Османски изкуства на Балканите XV-XVII в. С., 1995.
- Цачевски, В. България и Швейцария. Имена от историята. София, 2021

- Цачевски, В. Т. България и Финландия - история без край. София, Ciela. 2017.
- Цачевски, В. Т. Казимир Ернрот : финландският символ в историята на България (2. разш. изд.). Българи за икон. съюз и единство с Русия. София, 2020.
- Цачевски, В. Т. Радко Димитриев : генералът, който прослави България : [монография] ([2. изд.]). Българи за икон. съюз и единство с Русия. София, 2020.
- Dimitar Vesselinov. Bulgaria - In: International Encyclopedia of Education. Editors-in-chief: Penelope Peterson, Eva Baker, Barry McGaw (Third Edition). Oxford, Elsevier, 2010, pp. 540-549

Издания на ДИУУ:

- Диалогът в образованието - съвременност и перспективи. Съставители: Димитър Веселинов, Петър Петров, М. Тотоманова. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2021.
- Съвременният учител и предизвикателствата на информационното общество, съставители: Росица Пенкова, Петър Петров. Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2020
- Квалификацията на учителите в Департамента за информация и усъвършенстване на учители, съставител: Росица Пенкова. Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2020
- Взаимодействието между средно и висше образование като фактор за повишаване качеството на образованието, съставители: Росица Пенкова, Петър Петров, Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2019.
- Съвременни педагогически технологии в образованието, съставители: Росица Пенкова, Катя Стоянова. Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2018
- Модернизация на образованието, съставител: Росица Пенкова. Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2017
- Съвременното училище и квалификацията на учителите, съставител: Росица Пенкова, Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2016
- Учителят и модернизирването на образованието – национални и европейски практики съставител: Росица Пенкова, Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2015
- Традиции и иновации в образованието, съставители: Даниела Миткова, Николина Цветкова
Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2014
- 60 години Департамент за информация и усъвършенстване на учители, съставители: Росица Пенкова, Захари Захариев, Даниела Миткова. Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София, 2013.
- Учителят: призвание, компетентност, признание, София, ДИУУ 2011

Списания:

- Електронно списание на ДИУУ “i-Продължаващо образование“, ISSN: 1312-899X,
<https://diuu.bg/emag/>

„История“, Национално издателство за наука и образование „Аз-Буки“

Диалогът в историята: Списание за новости в обучението по история. Сдружение на преподавателите по история в България